Broj 8. Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta). **U Trstu, dne 1. marča 1923.** Pojedini broj 20 cent. **God. I.**

„Istarska Riječ“

Izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin“. Pretplata za tuzemstvo iznaša 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 20·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57.

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

Oglasi stoje 6 lira

za svaki centimetar visine u širini jednoga stupca. Za višekratno uvrštenje daje se znatan popust prema pogodbi. Plaća se i utužuje u Trstu. Dopisi se šalju uredništvu a novac upravi. Nefrankirana se pisma ne primaju, a rukopisi se ne vraćaju ni u kojem slučaju.

DAN SUDA

Prigodom državnih izbora god. 1921. sabrali su se oko 7 sati ujutru mareziganski birači pred školom, gdje se nalazilo biralište. U blizini je birališta bila jaka straža. Početak glasovanja protekao je posve mirno. Malo kasnije iza 10 sati došlo je u Marezige 11 fašista iz Kopra. Ti fašisti on počeli bučiti po selu vičući: «Fora sciavi, morte ai sciavi!» Časak su se zaostavili u gostioni «Grimalda», gdje su si naručili objed. Zatim su izašli iz gostione, bacili blizu crkve bombu i približili se biralištu. Tu su se polegli u bojnom redu iza jednog zida na zemlju, te počeli pucati ko na fronti iz revolvera. Marezigance je — medju kojima je bilo i mnogo ženskih — prošao strah i jeza, ali svejedno nisu reagirali. Medjutim, kad su žene počele da bježe, muškarci su pograbili kamenje i dignuli se protiv napadača. Kad su to opazili fašisti počeli su se uzmicati i dalje pucati. Nastao je divlji metež: fašisti su ostavili trojicu mrtvih i jednog ranjenog. Ostali su pobjegli u Kopar. Sutradan su organizovali navalu, pri čemu je ostao ubijen Slovenac Josip Sabadin, a 6 kuća spaljeno u Čežarima, 5 u Mačkovljama, jedna u Črnom Kalu i dr.

Nakon toga se je vojništvo energično umiješalo i napravilo kraj izgredima. Tom prigodom bilo je aretirano 39 Mareziganca, od kojih je sedmorica do danas čamila u istražnom zatvoru bez ikakve rasprave.

Dne 13. februara t. godine otpočeo je pred porotnim sudištem u Trstu proces radi mareziganskih dogodjaja, koji je trajao punih 15 dana. Na optuženičkoj klupi je sjedilo 15 Mareziganaca. Fašisti su bili amnestirani. Prijedlog odvjetnika dra. Zennara, koji je zagovarao optužene, da se dotična amnestija protegne i na Marezigance, bio je otklonjen. Državni je odvjetnik izjavio, da su se fašisti borili za velike ideale Italije, dočim su se optuženi borili protiv tih ideala. Jučer uveče bila je izrečena osuda osmorice optuženika, dok su ostali riješeni optužbe.

I tako se je sva težina zakona svalila na mlade istarske živote, koji će odsele živiti daleko od svojih milih domova. Bit će jadnici zatvoreni u hladnom sužanjstvu, zaključani medju četirim mrzlim, samotnim zidovima. Hodit će u sramotnoj tamničkoj odjeći. Nikud ne će moći da krenu bez stražara. Njihova mladost je već izgubljena, a cvijet života im je otpao možda za uvijek.

Ne ćemo da govorimo o osudi. Oni, koji su ju izrekli, sudili su po svojoj savjesti i po najvećoj strogosti zakona. Pred svojom savjesti i Bogom neka sami odgovaraju. Mi ne ćemo da tu sudimo, da li je bila osuda izrečena po zakonu ili da li se je temeljila na pravilnim paragrafima ili ne. Hoćemo da spomenemo samo to, što znače Marezige u žalosnoj historiji našega naroda.

Marezige pružaju prvu i jedinu epizodu u dugom lancu bojeva, koje je preživio naš narod u borbi za svoju zemlju, svoj jezik i svoju narodnu egzistenciju.

Prije svega treba da pitamo: Da li ima narod pravo, da brani svoju egzistenciju, kulturu, jezik i gospodarsku neodvisnost?

Jest! To pravo ima svaki čovjek. Što više: čovjek je dužan da brani svoj život i život svoje obitelji. Ako razbojnici napadnu seljačku kuću, da mu oduzmu dijete, — što treba da učini seljak? Dužan je, da pred tatovima brani kuću i dijete! Kada je otac na smrtnoj postelji izručio svoje imanje sinu, onda mu ga je ostavio za to, da ga čuva, štiti i izruči svojim potomcima.

Taj otac, taj seljak je naš narod. Inorodci hoće da nam oduzmu našu zajedničku djedovinu: hrvatski i slovenski jezik, naše škole i tako redom dalje. Ocu hoće da oduzmu srce njegovog djeteta. Zato i tjeraju našu djecu u talijanske škole. Zar možda naš narod nije dužan da brani svoj posjed i duše svoje djece? To je naša sveta dužnost prema svim božjim i čovječanskim pravilima. Naš jezik i naša narodnost nije takva stvar, koju smijemo prodati. Te svetinje su nam izručene za to, da ih vjerno čuvamo i izručimo svojoj djeci itd. Doći će dan, kad će biti sav narod pozoven pred sud svijeta i kad će Sudac pitati: Slavenska Istro, gdje su ti svetinje, koje sam ti izručio? Gdje ti je hrvatski ili slovenski Gdje su ti po crkvama one stare slavenske Gdje u crkvama one tare slavenske molitve? Zar ste za čašu vina prodali vaše svetinje?

I na taj dan suda ustat će se i naši mrtvi djedovi, koji će zavapiti: Gdje je naša zemlja? Komu ste izručili svoju djedovinu, koja je s našom krvlju naškropljena? Zar ste tudjincima predali našu djecu, sela, njive, vinograde, šume itd.?

Mi ne ćemo da ostanemo na dan suda osramoćeni pred velikim Sucem, čovječanstvom i svojim djedovima. Uvijek ćemo čvrsto držati i braniti naše svetinje. Pred svim navalama branit ćemo svoje domove, obitelji i sela. To je naša sveta dužnost, — to je rad, zbog kojega će sam Sudac od nas tražiti račun.

U toj borbi mareziganski je konflikt vrlo maleni dogodjaj. Napadači su strašno kaznili one ljude, koji su branili svoje domove. Time podnipošto ne odobravamo nepromišljenog nastupa osudjenih. No svakako glavna krivnja leži na onima, koji su izveli napadaj na selo i koji se svim silama bore za odnarodjenje Istre.

***

Sinoć u 10 sati uveče izrekao je predsjednik porotnog suda ovu osudu:

1. Viktor Sabadin: osudjen na 4 godine i 2 mjeseca zatvora.
2. Josip Babič - Bačeto: 8 godina.
3. Ivan Kermac - Peverin: 5 godina, 3 mjeseca i 10 dana.
4. Anton Dilica: 3 godine i 6 mjeseca.
5. Nazarij Babič - Jager: 3 godine i 6 mjeseca.
6. Josip Kermac - Kravčič: 1 godinu i 8 mjeseca.
7. Anton Umer - Kogo: 8 mjeseca.
8. Josip Beržan - Kečemer: 8 mjeseca i 10 dana.

Ostali su svi riješeni optužbe.

Naš narodni ponos i raznarodjenje

Kako je bilo već i u «Istarskoj Riječi» javljeno, rimski je parlamenat konačno odobrio rapallski ugovor. Time je postavljen, tako rekuć, zadnji pečat toj znanoj pogodbi, po kojoj je nas pô milijuna Jugoslavena spalo pod talijansku državu. Otrgnuti smo od živog narodnog tijela i prikopljeni drugorodnom narodu kao manjina.

Naš narod je već odavna priznao djelom i riječju putem svojih zakonitih narodnih poslanika tu našu novu državu. Naš narod je svijestan svih tih dogadjaja i zato mirno i lojalno izvršuje sve svoje državljanske dužnosti napram svojim gospodarima. On vrši svoje državljanske dužnosti na svim poljima i u svakom obziru. Ali za uzvrat, mjesto da mu se daju njegova prava, što mu po božjem i naravnom zakonu pripadaju, što mu je obećano od sadašnjeg ministarskog predsjednika i što pripada svakeme narodu, — dogadja nam se najveća nepravda. Mjesto da nam daju: jednake dužnosti, jednaka prava, izvršuju nad našim narodom: sve dužnosti, a nikakva prava.

Neka znade naša država, da je našemu narodu dobro poznato, koja prava ga pritiču. Nismo mi divlji narod, narod bez kulture, bez ponosa, kao što su nekoji mislili, a valjda još i danas misle, te postupaju s nama, kao s onim Afrikancima u Tripolisu. Oduvjek je naš narod u Istri trpio. Bio je uvijek u borbi protiv onih silnika, što su mu htjeli zadati narodnu smrt. Kroz toliko burnih vjekova i krvavih dana održao je svoju narodnu svijest, a održati će je i nadalje. Što je žešća borba, što više mu se njegovih prava uzimlje, tim se njegove mišice sve više očeličuju, srce postaje kremenitije, duša smjela i jaka, volja odlučna, jer je prokušama u vatri.

Prigodom odobrenja rapallskog ugovora rekao je ministarski predsjednik g. Mussolini svojim kolegama-ministrima uz ostale i ove riječi: «Ne smatram, da dogovor u Sv. Margheriti znači smrt Zadra i Dalmacije. S zadnjima koncesijama (pogodnostima), smo za sada riješili uporabu talijanskoga jezika za tamošnju našu braću. Čini mi se, da je bio Gioberti onaj, koji je kazao, da gdje je jezik, tamo je i narod. Uslijed toga smatram, da ako budu ta naša braća lako govorila, pisala i učila u svojem materinjem talijanskom jeziku, da će biti riješena jedna od glavnih osnova njihovog talijanstva. Talijanstvo Zadra i Dalmacije je prkosilo decenijama divljim kušnjama raznarodjivanja sa strane habsburške države».

Ne zamjeravamo ni najmanje g. Mussoliniju, ako se zauzima za svoju braću po rodu i jeziku u Dalmaciji. Narodnost i ljubav ne poznaje granica. Naš ministarski predsjednik skrbi za nekoliko tisuća Talijana, što su spali pod Jugoslaviju, a za nas, za svoje državljane, ne će da priskrbi, da nam se dozvoli «govoriti, pisati i učiti se u svojem materinjem jeziku». Time on misli, jer nam zatvara naše škole, tjera naš jezik iz crkve, suda i ureda, da ćemo mi zaboravati naš jezik i izgubiti ljubav do svoje narodnosti.

Ne, raznaroditi se ne damo! Kako skrbi za svoju braću u drugoj državi, neka ta Majka skrbi i za svoju djecu — za svoje državljane. Bude li ta Majka-maćuha, onda i djeca ne će biti prava djeca. I ta djeca — mi Jugoslaveni imamo prava na svoja prava, kada tačno izvršujemo svoje dužnosti. Neka ne misle naši vlastodršci, da mi smo tu neznatan broj prama njima. Ne. Mi smo udo velikog narodnog tijela — grana velikog slavenskog stabla. Narod smo, te bližnja ili daljna braća po rodu i jeziku sa Slovencima, Srbima, Bugarima, Čeho-Slovacima, Poljacima i Rusima. Narod smo s velikom kulturom. Dužni ste nas upoznavati, ako hoćete, da nas razumijete. I mi Slaveni — ma svi bez razlike — bili smo, a i sada smo u teškim borbama. Znali smo prkositi i suzbijati naše silnike. Naš bratski srpski narod je čamio 500 godina pod Turčinom, a ipak ga nisu odnarodili. Hrabri Crnogorci nisu izgubili ljubav do svoga jezika i roda, nisu izgubili vjeru, pa makar su zato trpjeli najstrašnije muke. Istoga roda i jezika, istoga značaja, iste duše i srca smo i mi Jugoslaveni pod Italijom. I mi smo prkosili raznarodjivanju maćehe Austrije. Čim nam više uduzimljete naša narodna prava, tim svjesniji ćemo biti do svega onoga, što je naše, tim više ćemo ljubiti svoje narodno blago, tim tjesniji ćemo se osjećati uz svoju narodnost i uz naš **slavenski ponos, što ga ne dajemo pod nikakovim uvjetom.** Rušiti nam možete naše prosvjetne hramove, ali mi ćemo ih u srcu više zidati.

A sada da završujemo s našim pjesnikom Dalmatincem Vladimirom Nazorom:

«Sve prodje, al' još utrnute luči
Odsjevi blješte pred našim očima,
Još vihar drevni žilama nam huči,
I kremen niče u našim srcima.

Što davno bješe i sad je u nama;
Još snaga stara tjera čvrstu šaku,
Da digne zide poručenog hrama».

Nikola Kopernik

Predprošlog ponedjeljka, dne 19. pr. mjeseca navršilo se 450 godina, odkada se je rodio najveći genij, kojega je ikada dala Poljska i pred kojim sagiba glavu cijeli civilizovani svijet: Nikola Kopernik.

Taj je veliki čovjek stvorio svojim naukama pravu revoluciju u znanosti. Njegova je nauka najveće prirodoznanstveno djelo u onoj dobi filozofije. Svojim naziranjem na svijet i pobjedonosno dokazanom hipotezom o kretanju zemlje oko sunca srušio je tisućgodišnju labirintsku Ptolomejevu zgradu sa svim onim, što je u njoj i na njoj, te je na njezino mjesto podigao u jednostavnoj krasoti svoju zgradu vječne i nerazorive ideje.

Ptolomejev je sistem naučavao, da se zemlja nalazi u centrumu svijeta, mirna i nepomična, a oko nje da se okreću sunce i planeti. Taj je sustav izradjen prema poimanju osjetilima, te je tako kompliciran, da se njegova istinitost ne da zamisliti.

Kopernik je stoga u svojoj reformi pošao od čisto filozofskog principa od jednostavnosti prirode. Priroda se naime u svrhu izvadjanja svojih ciljeva služi s najjednostavnijim sredstvima. Kopernik je dokazao, da ljudsko oko kod gibanja dvaju tjelesa ne može odlučiti, koje se giba, a koje nepomično stoji, te je stoga nastojao, da pronadje valjanije dokaze, nego što su ljudska osjetila. Nedvojbena je istina, da sunce svojom veličinom nadmašuje zemlju i sve planete, te se ne može zamisliti inače, nego da se upravo manje okreće oko većeg.

Dokazavši kretanje zemlje oko sunca, osnovao je i novi nazor o položaju čovjeka u svemiru; uništio je dotadanju krivu predodžbu o svijetu, onaj dosada sveopći aksiom, da je zemlja i čovjek na njoj središtem svega stvorenoga i da se oko njeg sve okreće. Više nego trinaest stoljeća nije nitko mogao da zabaci ovu zabludu, trebao je da se rodi Kopernik, da zviezdoznanstvo, a s njime i nazor na svijet postavi na pravi osnov.

U novovjekoj filozofiji, koju najveća enciklopedija povjesti filozofije zove filozofijom germanskih i romanskih naroda, Kopernik je jedan od rijetkih Slavena, koji je svojim zamašnim djelom oslobodio čitavo čovječanstvo od zabluda, u kojima se nalazilo, te je stoga za ljudski rod stekao više zasluga, nego ikoji raniji ili kasniji ljudski dobrotvor.

Kopernik je živio u doba, kad se je raspadao sredovječni životni sistem, u doba, kad su se počela slobodno razvijati sva pojedina područja kulture, znanosti, vjere, poezije, prava, politike i gospodarstva.

Najznatnije stvaralačko djelovanje u novijoj filozofiji razvilo se je na području znanosti o prirodi, koja je postala silom, koja je odredjivala čitavo njegovo mišljenje i životno naziranje. Kopernikov duh borio se je za samostalnošću, neposredno se dao na istraživanje prirode, tražeći, da u njoj nadje odgonetku svim svjetskim i životnim tajnama i da razvitkom u čovjeku sakrivenih sila, proizvede unapredjenje života.

Kopernikova zasluga je tim veća, jer je svoje djelo izveo neovisno od kakove škole, bez ikakovih tradicija i bez ikakovog prethodnika.

Kopernik je bio upraviteljem raznih velikih dobara u Frauenburgu, Allensteinu i Mehlsacku, gdje su ga kadikad smetali u radu sukobi s lakomnim njemačkim vitezovima. Gdje god bi se nastanio svagdje bi improvizirao observatorij u znanstvene svrhe. Po raznim je mjestima nadopunjavao, usavršivao svoje djelo tako, da je g. 1540. bilo potpunoma svršeno. Na djelu je radio 36 godina, kako i sam u predgovoru veli; djelo mu je izašlo g. 1543. u Nürnbergu pod naslovom: Nicolai Copernici Torunensis: De revolutionibus orbium coelestium libri VI.

Tim djelom izvršio je Kopernik epohalnu revoluciju u ljudskom nazoru na svijet. U ono veliko reformatorsko doba postao je on reformatorom astronomije, osnivačem novog naziranja na svijet, te se je tako potvrdila ona, da veliko doba radja velikim duhovima ili kako je svojedobno naš jugoslovenski pjesnik Njeguš-Petrović pievao: „Iz grmena velikoga lavu izać' trudno nije“.

Kopernikov rad i njegov sjajni rezultat pripada cijelom čovječanstvu, zato ga i čitavo čovječanstvo mora slaviti za živi dokaz, da zna cijeniti nastojanja i rad, koji ga dižu višem, dostojnijem životu i koji ga bude na ustrajnost u radu oko istraživanja svijeta i života. Prvi štovatelji genija moraju biti intelektualci čitavog svijeta, koji ionako jedini shvaćaju Kopernikovo značenje i važnost. Čitav intelektualni svijet treba da se složi u štovanju ovog naučenjaka u jednom višem jedinstvu, u kojem se (bez mirovnih ugovora) izravnavaju sve narodne protivnosti i u kojem nalaze svoju vrijednost viša čisto ljudska išćanja, nastojanja i osjećaji.

U Poljskoj su se sve kulturne institucije združile, da što svenčanije proslave uspomenu svoga velikog genija. Toj proslavi se duhom pridružujemo i mi primorski Jugosloveni koji se držimo riječi uzvišenog pjesnika: „Slavme, slavme slavu Slavuv slavnych“.

* * *

Nikola Kopernik, čije se je prezime radi neustaljene ortografije pisalo na razne načine (Koppernick, Koppiring, lat. Copernicus), rodio se je dne 19. februara 1473. u Torunju. Od malih nogu učio je latinski i grčki; u svojoj osamnaestoj god. ode u Krakov, gdje se upiše na jagelonsko sveučilište pod imenom: „Covernicus Nikolaj, filius Torunensis“. U Krakovu je djelovao tada glasoviti profesor Vojtjech Brudzewski, koji je oko sebe kupio darovite učenike, u čije je redove odmah ušao i Kopernik. Najprije je počeo studirati filozofiju i medicinu, ali se zatim baci na matematiku i astronomiju. Kad je njegov veliki učitelj Brudzewski otišao u Litvu, nije više smatrao korisnim, da ostane u Krakovu, nego godine 1496. otputuje u zemlju, u kojoj su tada najjači duhovi čitave Evrope nalazili svog znanstvenog nastojanja, u Italiju. Upiše se u album Poljaka na sveučilištu u Padovi, gdje su tada djelovali glasoviti profesori Passar i Vernie. Već god. 1499. postade profesorom matematike u Rimu, gdje je naskoro izašao na glas svojim jasnim i zanimivim predavanjima. God. 1503. vrati se u Krakov, gdje je u krogu svojih učenih sveučilišnih prijatelja počeo izradjivati svoj pravi nazor na svijet, svoj novi sustav.

† Dr. Grga Tuškan

U četvrtak, dne 22. februara t. g. umro je u Sisku (Jugoslaviji) u 78. godini svog života dugogodišnji narodni poslanik dr. Grga Tuškan.

Umro je dugogodišnja borac, narodni plaćenik i čovjek svijetla značaja. Malo je tko od njegove generacije znao da pokaže bahatom tudjincu onako divnu borbenu stranu našega narodnog karaktera, kao on. A ni kasnije, u stečenoj slobodi i provedenom narodnom jedinstvu ostao je uvijek na pravoj liniji ispravne narodne orijentacije.

U ono vrijeme narodnoga ropstva odabrao je slobodni stalež odvjetnika, da se sav oda narodnom poslu. God. 1883. bio je po prvi put izabran u Hrvatskoj za narodnog poslanika. Od toga dana preuzeo je sa svojim drugovima oštru borbu sa posljednjim velikim silnikom madžarske supremacije, grofom Khuenom Hedervaryjem. Zbog toga bio je više puta isključen sa saborskih sjednica, a godine 1884. dao ga je grof Khuen sa žandarmima iz-

baciti iz saborske dvorane. Malo iza toga bio je strpan i u zatvor, gdje je odsjedio 6 mjeseca. Gospodin grof je mislio, da će time moralno ubiti dra. Tuškana i uništiti njegovu popularitetu u narodu, ali se je ljuto prevario. Narod je odonda još više zavolio svog narodnog borca, te ga neprestano birao za narodnog poslanika, sve do propasti Austro-Ugarske. Kasnije je bio i članom Narodnoga predstavništva u Beogradu.

Još dva momenta naročito obilježuju njegov borbeni duh. On je bio medju prvima, koji su se raskrstili sa frankovcima. Bio je neumorni borac narodnog jedinstva. Kod ostvaranja riječke resolucije igrao je vrlo važnu ulogu. Na napadaje austrijskih slugana u hrv. saboru na riječku resoluciju skočio je i uskliknuo: **«Ja bih i sada pošao s puškom na Beč!..»**

Sada je mrtav, ali njegov duh još uvijek živi i potiče mladi naraštaj na ustrajni rad oko učvršćenja i podignuća velikoga jugoslovenskog doma. I tako će i nadalje živiti medju narodom njegova uspomena dra. Grge Tuškana, koji je bio pravi Jugosloven te aktivan borioc protiv nasiljnog tudjinca.

Slava i vječnaja pamiat dr. Grgi Tuškanu!

DOPISI

IZ VOLOSKOGA.

Još o tramvaju.

Doznajemo, da se je vlada na živo zauzimanje poslanika Stangera ipak odlučila da dade potporu tramvaju. Naš poslanik je već od početka svoga djelovanja u Rimu posvetio osobitu pažnju tramvaju, jako ga općina nije u tome nikada poduprla. Za svog nedavnog boravka u Rimu konferirao je sa dvjema ministrima o tom pitanju i zamolio jednoga kolega, da ga podupre u njegovom pothvatu, da se spasi tramvaj od propasti. Dne 10. februara upravio je na vladu slijedeći upit: «Potpisani želi znati da li je Ministru javnih posala poznato, da Društvo opatijske male željeznice, koja podržava redovitu tramvajsku prugu Matulji-Opatija-Lovran otkazalo službu namještenicima i odlučilo da obustavi promet, pošto mu nije na vrijeme i u potpunom iznosu bila doznačena dopitana potpora; da li ne smatra uputnim i potrebnim, da uzdrži u životu rečenu interkomunalnu prugu, o kojoj ovisi život onoga kraja, i u tu svrhu državna blagajna pridonese razmjerno malenu žrtvu, jer bez toga će se vozovi i strojevi morati prodati, a time će propasti i posljednja nada, da se preduzeće — kad prehodi sadašnju krizu u prometu stranaca uopće, a napose svoju poslovnu — postane opet aktivno. U dokaz žrtava, koje su pridonijeli interesenti neka služi činjenica, da namještenici već četvrti mjesec ne primaju plaće, a dobavljači ugljena čekaju već preko godine dana, da im plati barem štogod na račun cijene za predno gorivo.

Kad se je poslanik Stanger vratio iz Rima, zamolio je, da mu općina — prema dogovoru s ministrom — stavi na raspolaganje točne podatke o stanju i potrebama društva. Ali općina nije našla shodnim da mu ni toj želji udovolji. — Oni su htjeli, da naše općine kupe dionice i da se u tu svrhu zaduže i novac bace tako reći preko prozora, samo da država ne žrtvuje ništa. Svaki pametan čovjek uvidja, da se općine, koje su već zadužene i koje imadu po nekoliko stotina procenata adicijonala, koji terete preko sila osiromašene općinare, ne mogu odlučiti na tako nerazuman trošak, dočim je dužnost vlade, koja prima u ime poreza na stotine hiljada od ovog naroda, da nešto za nj i učini i pokaže barem dobru volju, da zapriječi posvemašnju propast ovog divnog, po prirodi blagoslovljenog kraja.

Općini i kotarskoj oblasti ne možemo da prištedimo prigovor, da su svojim postupkom u pitanju tramvaja opet jednom dokazale, kako nezdravo shvaćaju i provode lijepe riječi o potrebi prijateljske saradnje.

IZ ŠTRPEDA KOD BUZETA.

Što se priča u našem selu.

Naše selo nije nikad bacilo pod noge svoje narodno poštenje, nego se uvijek ponosi sa svojim jugoslovenskim imenom. Nema kod nas niti jednog čovjeka, koji bi zatajio svoju očinsku krv ili majčino mlijeko. Zbog toga nas čitava Buzeština cijeni i drži za značajne ljude.

Ali mi unatoč svega toga moramo priznati, da se pred nekoliko dana i ovdje zbio jedan vrlo neugodni škandalić, koji nas ni najmanje ne veseli. Kod našeg prijašnjeg župana sakupilo se naime nekoliko nerazboritih mladića, kojima se pridružio i sadašnji župan sa jednim prijašnjim najstarijim i najzauzetnijim glazbarom Sokolske glazbe, u namjeri, da se zakrabulje i pridruže gradjanskim krabuljama u Buzetu.

Namišljeno — izvršeno: na pusni ponedjeljak otišli su zakrabuljeni sa glazbom u Buzet, gdje su se — što je najsramotnije — združili s talijanskim glazbarima i s njima išli po gradu krićući evviva de qua, evviva de là i tako redom dalje. Posljedica tog zajedničkog kričanja bila je ta, da su naši odnesli iz Buzeta mjesto klobasica — rogove!..

Taj dogadjaj je izazvao u Buzetu veliko veselje, a u našem selu posvemašnje negodovanje. Mi ne možemo trpiti beznačajnih muževa, kaošto ni mladića. Zato naši ljudi sa prezirom gledaju one, koji su na pusni ponedjeljak išli u Buzet, da nam kvare narodni ugled i ponos.

Medjutim su buzetski «grajani» saznali, da smo mi nezadovoljni, pa su se odlučili na velik korak: da nas dodju malko razveselit sa svojom glazbom u Štrped i to na pepelnicu, prvi dan korizme.

Naša nova gospoda su isto htjela onako na gospodski način dočekati gospodu «grajane», ali nisu mogli naći ni glazbara, ni ljudi, a ni djece. Većina se nas u selu posakrila; pozatvorili smo vrata, a neki i prozore, da ne gledamo komediju na samu pepelnicu.

Komedija ili koncert se je vršio usred sela, gdje se nekad vila naša hrvatska trobojnica, to jest pred kućama onih, koji su do nedavna bili dika našega naroda i sela. I plesalo se u taj dan pepela i pokore u našem selu — u našem sadašnjem «gradu.» Naše su se djevojke daleko držale od «grajana». Time su jasno pokazale, da imadu više pameti nego mnogo koji naš muškarac. — Na večer u miru otišli «grajani», što ih popratilo ono 4—5 naših kampijona.

I tako je svršila ta pusna komedija, koja je nas u selu ražžalostila. Drugi put ćemo Vam javiti i imena naših dizertera. **Seljak.**

IZ BUZEŠTINE.

Prošao i kod nas naš «munjeni» pust i vjerujte nam, nije nam žao. Zapravo nije se kod nas mnogo plesalo, jer to stoji novca i jer je općina kratila dozvolu nama. To je bilo žao nama mladjima i po kojem krčmaru, ali općina je imala skoro pravo. Zato se pak plesalo više u gradu. Neka plešu, lako njima — ako im dašto lako — nego čini nam se, da ni u gradu ne cvatu ružice. Nama seljacima nije naprotiv lako ni u duši ni u džepu. Ipak se pust svršio po cijeloj Buzeštini onako na starinsku. Zadnja dva pusna dana krabulje iz svakog sela obilazili po selima i kućama, praveći šale, kadagod i premasne. Najpošteniji je s košaricom sakupljao jaja i druge darove. Svaka «četa» krabulja imala svoju glasbu. Sve dakle išlo na starinsku, pa makar i ne imali mnogošta, što smo prije i u starini imali. Više je od jedan plesao s praznim želudcem!

Svuda je išlo, kako su nas oci i djedovi naučili, samo nije išlo sve po starinsku u Štrpedu. O njemu ćemo šutjeti. Oj Štrpede, prvi si bio u poštenju i časti, a sad si prvi u sramoti. Čast svim drugim selima na Buzeštini. Draščići su pokazali i u pusno doba, kad se pliva u veselju i vinu, da se drže starine, te svoje krvi i jezika; oni se uvijek pokazuju, da su složni i da su junaci u miru i u «ratu,» da su ljudi u tugi i veselju, da su narodnjaci u slobodi i neslobodi. Sve ovo isto velimo i o Brežanima, Mluncima, Prodanima, Črnicama, pa i o Svetoivančanima uz male iznimke. Sva sela, sva okolica Buzeta ostala je vjerna sebi i svojoj krvi, a da ni vlas s glave nikome pao nije.

IZ KRNICE.

Ženidba zbog materijalne koristi. - Strašan zločin. - Muž objesio vlastitu ženu u staji. Aretacija zločinca.

U našem selu živila je mlada udovica Foška Vlašić. Bila je oduvijek dobra i skrbna gospodarica. Njezin posjed bio je skoro najveći u Krnici. To je prinukalo više nego jednog čovjeka, da ju ide moliti za udaju. Ali bilo je sve uzalud. Vlašićeva je više puta izjavila, da nema nikakve volje za udaju, jer da prolazi mnogo bolje sama.

Svršio je svjetski rat. Došlo je kući mnogo mladjih ljudi, pa se i mladoj udovici promijenila pamet. Najedamput se odlučila na to, da će se udati. I zbilja: udala se za nekog mladog udovca Antona Buršića. Taj mladi udovac joj nije ništa donesao u kuću osim dvojice nejakih dječaka. No Foška Vlašić je bila svejedno zadovoljna, jer je imala svega i svačesa u izobilju. I tako je zakonski par proživio prvi tjedan svoje ženidbe u najvećem miru i slozi.

Medjutim taj mir se je brzo pretvorio u veliki nemir i svadju. Mladi muž je brzo pokazao, da mu ni najmanje nije stalo do žene, već samo do njezinog imetka. Počeo je neprestano zlostavljati ženu i siliti ju, da prepiše svoju imovinu na njegovo ime. Žena se isprva usprotivila tomu, ali kasnije je ipak popustila te mu sudbenim putem izručila čitav posjed.

Netom je Buršić vidio, da je gospodar cijeloga posjeda, pokazao je odmah pravo lice: počeo se danomice s ženom prepirati, ljutiti se, zlostavljati je i tako redom dalje. U kući je nastao pravi pakao. Vidjelo se, da će ta svadja imati vrlo kobne posljedice.

Pred nekoliko se vremena spor još više zaoštrlo. Buršić je počeo dolaziti u dodir sa mladim djevojkama. Uslijed toga je njegova žena postajala svakim danom ljubosumnija. Konačno se zagrozila svom mužu, da će mu oduzeti imovinu. Ta grožnja je dotjerala muža na strašnu ideju: da ubije ženu.

U srijedu 21. februara ustao se je Buršić rano ujutru. Rekao je, da vodi konja na prodaju u Kanfanar.

Kasno uveče vratio se kući po krivim putevima, da ga ne bi tko vidio. Čim je došao u kuću, išao je direktno u sobu, u kojoj je mirno spavala njegova žena s djecom. Najprije je probudio ženu, a zatim ju je počeo surovo napadati. Nato su se djeca prestrašila, probudila i gledala kako otac muči maćuhu. No krvoločni muž se na to nije niti obazirao, nego je još jači zadao udarac ženi, koja je sjedila u košulji na krevetu, po nosu. Ženu je oblila krv, tako da je cijeli krevet okrvavila. Nesretnica je pala u nesvjest. Zločinac ju je primio pod pazuhu i povukao po stupama na dvorište, gdje ju je položio na zemljište, izvadio iz džepa konop, koji je ujutru kupio u Kanfanaru, te učinio zamku i metnuo je ženi na vrat. Iza toga ju je dignuo, odnesao u staju medju marvu te ju objesio za jednu gredu. Prije negoli je Buršić otišao iz staje, gdje je izvršio strašan zločin, postavio je pod noge obješene stol u svrhu, da će ljudi misliti, da se je sama Foška umorila.

Kad je Buršić izvršio taj zločin, onda je otišao na polje.

Dječaci su se probudili u 7 sati ujutru i opazili, da je sav krevet u krvi i — što je glavno — da nema maćehe u krevetu. Ustali se i potrčali po tragu i staju, gdje je visjela maćuha. Prestrašili se. Stariji je dječak kao izvan sebe potrčao k stricu, da mu ispriča cijelu novost. Nato je bilo čitavo selo na nogama. Buršića su brzo uhvatili i odveli u zatvor.

Usprkos svega toga muž negira zločin i izjavljuje, da mu nije ništa poznato.

Što ćemo još doživjeti?

IZ KAŠTELIRA.

Crkva, svećenik i slika sv. Ćirila i Metoda.

Pošto se iz Kaštelira nikad ne javljamo u «Istarskoj Riječi», nemojte misliti, da smo iščeznuli iz ove tužne zemlje. Nismo, draga braćo! Samo živimo kao u podzemnoj tami, bez časka radosti, kao i onaj, koga neko tuče, a ne da mu plakati.

Naša je crkva već od početka okupacije bez narodnog svećenika; privremeno upravlja njome Don Marko Zelco (Zeljko). Njegovo prezime nam dokazuje, da je on negda bio hrvatskog roda. Sada je pravi Talijan. Službuje u Labinci kao župe-upravitelj. Govori se, da je učinio molbu na biskupski Ordinariajt u Poreču, da ga premjesti iz Labinci u Kaštelir. Medjutim naš narod mu se već unaprijed zahvaljuje, akoprem je on Željko i ako nas toliko želi. Mi pak ni najmanje ne želimo, da dodje k nama. Mi smo Jugosloveni, koji ne možemo nikoga trpiti, koji hoće da nas potalijančuje, ukida u crkvi naše natpise i uvadja politiku.

Jedne nedjelje nas je silno začudilo, kad smo došli u crkvu i kad smo vidjeli sve hrvatske natpise pretvorene u talijanske. Što više taj svećenik je išao tako daleko, da je nad slikom sv. Ćirila i Metoda dao natpis «S. Pietro e Paolo», a zastavu Djevojačkog društva, križni put, kameni križ pred crkvom sv. Poslanstva dopustio je skinuti i rastući...

Vrlo nam je čudno, kad pomislimo, da jedan talijanski pop počinja takva nedjela. Vidi se, da je skroz i skroz fanatičan Talijanac, koji bi htio čak i sv. Ćirila i Metoda protjerati iz sve naše jugoslavenske Istre!... Jedan čovjek! A ne zna on, da mi nosimo u duši i srcu tu našu dvojicu slavenskih apostola, koje nećemo nikad zatajiti ni zaboraviti!

Konačno molimo presvjetloga biskupa u Poreču, da nam pošalje u Kaštelir jednog narodnog svećenika, a ne ovakvog fanatičara, koji nas svojom politikom odvraće od crkve i koji se više skrbi za talijanske gostione negoli za spas naših duša. Sapienti sat!

IZ PULE.

Par riječi o našem arsenalu.

U svim državnim arsenalima kraljevine Italije bira se svake godine takozvana — commissione interna. To zastupstvo, koje se sastoji obično iz tri lica, bira radništvo dotičnog arsenala izmedju sebe. Listu kandidata može da postavi pojedina politička stranka, odnosno radničko udruženje (sindikat) itd.

Dne 21. pr. mj. vršio se je taj izbor u puljskom arsenalu, kojom zgodom se je desilo nešto, što je i opet nanijelo štete svim radnicima naše narodnosti, ma da su sasvim nedužni.

Kad su na večer istog dana bili izbori zaključeni i prebrajalo se glasovnice, pronašlo se je 680 glasovnica, na kojima su pojedini radnici, mjesto da napišu ime dotičnih kandidata, napisali riječi vrizedjajući talijansku državu, kralja, vladu itd.

Saznavši za to ovdješnja Fascistička organizacija, odaslala je u četvrtak dne 22. t. mj. u jutro na svaka ulazna vrata arsenala po nekoliko fascista, koji su zapriječili ulaz u arsenal svakome, koji se nije mogao legitimirati sa iskaznicom fascističkog sindikata. Premda su fascisti vršili svoju dužnost u potpunom redu, opet su mnogi ušli nevidjeno i bez legitimacije, zato su u 10 sati istog dana ušli nekoji fascisti u arsenal i po svim radionicama činili legitimirati ponovno svakog radnika. Koji nije bio u posjedu njihove legitimacije, otpratili su ga iz arsenala. Tako je bilo istjeranih 250 radnika, od kojih velika većina naših ljudi. Zapovjedništvo arsenala je pri tom šutjelo.

Na večer istog dana bili su pozvani svi istjerani radnici u sjedište «Fascia», gdje se svaki pojedinac opravdati morao i dokazati, da nije kriv. Koji dokaže svoju nevinost, dobiti će sa strane Fascia pismenu potvrdu i moći će budućeg dana u arsenal. Naravno potvrde nije dobio nitko, jer su bili sve naši ljudi (osim par komunista), pa im se naprosto nije vjerovalo.

PODLISTAK

Prvi put s ocem na jutrenje

(Nastavak.)

— A šta si ti uzela mene zakljinjati djecom i plakali nada mnom živim? Šta sliniš za jednom drkelom? Nije on mene stekao, nego ja njega? Sjutra, ako hoćeš, da kupim deset?

Moja mati plače još jače:

— Znam, Mitre, brate — kaže ona milostivno, — ali dušmani hoće sve da odnesu. Ostavi se, brate, tako ti ove naše nejači, proklete karte! Znaš da smo mi na našoj grbini[1]) i krvavim znojem stekli ovo krova nad glavom, pa zar da me kojekakve izjelice iz mog dobra istjeraju?

— A ko te tjera?

— Ne tjera me niko, brate, ali će me istjerati, ako tako i dalje radiš. To je zanat od Boga proklet!

— Ama ja sam tebi sto puta kazao da mi ne popuješ i da mi ne sliniš bez nevolje! Nije meni valjda vrana popila pamet, da mi treba žena tutor!

Šuti plemenita duša. Guši se. Ni suza nema više. One teku kroz prsi, padaju na srce, i kamene se.

Dan za danom, a on sve po starom. Donosio je često pune višeke[2]) novaca. Gubio je takodjer. Dolazio je često bez prstenja, bez sahata i bez zlatna silaja. Donosio je drugi put i po dva tri sahata i po nekoliko prstenova. Jedan put: jedne čizme, jednu ćurdiju[3]) drugi put: konjsko sedlo; poslije opet: tuce srebrnih kašika[4]) a jednom puno bure lakerde te — svakojakih drugih komendija. Jedan put dovede u veče vranca, onog istog našeg.

Sjutra mu kupio nove hamove: vise remeni do niže koljena i biju ga pojte po vilicama. Upregao ga u kola, a stolicu turio na dućanska vrata, pa kroz varoš pppp! da sve izlijeće kaldrma ispod nogu.

Mi smo već bili oguglali[5]), samo je mati plakala i brinula se. Kako da nije, bolan? Trgovina zabataljena. Momak se jedan po jedan otpušta. Sve ide kao u nesrećnoj kući, a novci se troše kao kiša.

Počeše bogme oni njegovi pajtaši dolaziti u našu kuću. Zatvore se u veliku sobu, upale po nekoliko svijeća, zveči dukat, puši se duvan, klizi karta, a naš momak Stojan ne prestaje peći im kave (a sjutradan pokazuje po nekoliko dukata, što je nadobijao napojnice). A naša mati sjedi s nama u drugoj sobi: oči joj crvene, lice blijedo, ruke suhe i čas po ponavlja: «Bože, ti nama budi prijatelj!»

I tako se on sasvim otpadi od kuće. Samo šuti. Materi nikad ne gleda u oči. Nas djecu ne miluje, ni osorne riječi da rekne, a kamo li blage. Sve bježi od kuće. Samo nam para daje koliko koje hoćemo. Ako ištem da kupim legršter, a on izvadi po čitavu pletu. Za jelo je kupovao sve, što je bilo najljepše u varoši. Moje haljine najljepše u cijeloj školi. Ali opet nešto mi je tako teško bilo gledajući moju majku i sestru: čisto postarjele, blijede, tužne, ozbiljne. Nikud pod Bogom ne ide, pa i na slavu slabo kom da odu. A i nama su žene slabo dolazile, već samo ljudi, i to gotovo sve samo one «lole» i «pustaije», kao što ih je moja mati zvala. Dućan gotovo i ne radi: «Zar ja» — kaže moj otac — «da mjerim gejaku za dvaest para čivita? Eno mu Ćifuta!» Mati ne smije ništa više ni da proslovi. Kaže, jedan put joj kazao:

«Jesi li čula, ti, razumi sroski, što ću ti reći: ako ti meni ciglo, jedan put još što o tome proslovиš, ja ću sebi naći kuću, pa se iseliti; a ti ovdje popuj kome hoćeš! U-pam-ti do-bro!

Šuti ona sirota kao zalivena. Stegla srce, kopni iz dana u dan, a sve se moli Bogu: «Bože, ti mene nemoj ostaviti!»

E pa valjda vidite šta će iz svega da bude!

Dodjoše oni svi jedno veče. Dodje s njima još nekakav Pero Zelenbać, nekakav svinjarski trgovac, koji, vele, «radi s Peštom». Brkove ušiljio, a kosu ostrag razdijelio. Debeo u licu, šiškav u tijelu; nakrivio nekakav šeširić, a preko prsluka zlatan lanac; isti onakav kakav je prije babo imao. Na ruci mu nekakav prsten, cakli se, brate, ne da u se pogledati. Gega se kad ide; govori krupno i promuklo, a sve se smiješi onim malim, kao jed zelenim očima, da te nekakav strah uhvati kao od sovuljage.

Dodjoše oni, velim. Stojan odmah uz ognjište, pa peci kavu!

Zapališe četiri svijeće. Udari dim od duvana, kao iz dimnjaka. Piju kavu, šute kao Turci, samo karta klizi, i čuješ kako zveči dukat. To je bila strašna noć!

Mi se s majkom zatvorili u drugu sobu. Ona više ne plače. Ni sestra. Ispijene u licu, oči upale, pa gledaju strahovito uplašeno. Prema ovome je ništa ono, kad mi je stric umro.

Nekoliko puta ulazio je moj otac u našu sobu. Bio je sav znojav. Razdrljio ćemadan, raspočio košulju, pa mu se vide guste crne dlake na grudima. Namćoр se kao Turčin.

— Daj još! veli mojoj majci.

Ona stegla srce. Šuti kao kamen, otvori kovčeg, pa šakom sipa novac u njegovu, a on vezuje u mahramu.

Gleda uzvjereno i na stranu, odlaže nogama kao ja, kad me društvo čeka na polju, a ja stojim, dok mi sestra ne odsječe hljeba. Uzima novce, glavu okrenuo na drugu stranu, pa kao podie, progundja kao za se: «Još ovo samo!» I onda čisto bježi iz sobe.

Ali «još ovo,» «još ono» udje ti on, čini mi se, peti put u našu sobu, a tako i oko tri sata po ponoći.

— Daj! — veli mojoj majci, a došao u licu kao zemlja.

Mati podje kovčegu, a noge joj klecaju, sve se navija.

Onda ja vidjeh, ispod jorgana, kako se onaj moj veliki otac strese, i kako se prihvati za peć.

— Brže! — kaže majci, a odlaže nogama i rukavom briše znoj.

Mati mu pruži.

— Daj sve! — reče on.

— Posljednjih deset dukata! — reče ona. Ali to ne bješe više glas, ni šapat, već nešto nalik na hropac.

On skupi one novce i upravo istrća iz sobe. Moja mati klonu kraj kovčega i obnesvjesti se. Sestra vrisnu. Sjedosmo dolje na pod kraj nje; ljubismo je u ruku: «Nano, nano!»

Ona metnu ruku na moju glavu i šaputaše nešto. Onda skoči, upali svitac, pa prižeže kandilo pred svetim Djordjem.

— Odite, djeco, molite se Bogu, da nas izbavi od napasti! — reče ona. Glas joj zvoni kao zvono, a oči svjetle, kao večernjača na nebu.

(Nastavit će se.)

[1]) grbina — ovdje: ledja.
[2]) fišek ili višek — ovdje što i kesa.
[3]) ćurdiju — nekakav mali kožuh.
[4]) kašika — žlica.
[5]) oguglati — naviknuti.

Slijedećeg dana otišli su i bez potvrda svi radnici ponovno na rad. Na vratima dočekali su ih fascisti i precili im ulaz, ali tu su nastupili karabinijeri te otjeravši fasciste pustili slobodno nek udju svi radnici.

Ovaj čin razljutio je tako fasciste, da su dali nalog svim radnicima upisanim u njihovom sindikatu, neka poslije podne ostave posao i podju u povorci demonstrirati po gradu. Tako i bje.

U četiri sata poslije podne istog dana išla je povorka radnika fascističkih sindikata i drugih nacionalnih udruženja ulicama grada noseći narodnu zastavu i protestirajući da je zapovjedništvo arsenala primilo ponovno na rad «sciavo-komuniste».

Na večer su se provizorno nekako pogodili sa zapovjedništvom, koje je momentano otpustilo 15 radnika (gotovo svi komunisti), a fascisti su urekli veliki javni sastanak, koji se je držao u nedjelju dne 25. pr. mj. u kazalištu Ciscutti gdje se stvorio zaključak za daljnje.

Čim mi bude poznat zaključak sastanka i daljnji dogadjaji javiti ću Vam. Za sada mogu samo to kazati, neka znadu fascisti i svi talijani, da radnici jugoslovenske narodnosti niesu pisali onih sramotnih riječi, niti o tome što znali, dapače naši radnici skupno sa cijelim našim narodom puljske okolice osudjuju najoštrije ovakva šta, jer su uvjereni da je to od velike štete po našu okolicu, koja i onako živi u teškim ekonomskim prilikama. Jugoslaveni Pule i okolice žele da se krivci kazne sa otpustom iz arsenala, ali i traže da se nevini štede i ne unesrećuju.

PISMO IZ RIJEKE.

Komisija paralitika. - Velike nade. - Ninetta nije zadovoljna.

Din-don-din-don-!... Zvona zvonite! — bubnjevi bubnjajte! — trumbete trubetajte! — svi jezici zapjevajte! — svi kanuni zalumbardajte! svi narodi zakramajte! — jer se je dogodilo čudo: ratifikacija ratifikacije je — ratificirana.

Još ima da reče svoju jedino ona tako zvana komisione paritetika, ili kako je ovdje na Rijeci zovu — paralitika ili apopletika — pa će biti sve gotovo. Zapravo niko ne zna, što će to onda baš biti gotovo, ali svi vele, da će biti sve gotovo. Spomenuta komisija sastavljena je iz više osoba, a mi znamo, da gdje je puno baba, da će djete bit kolosalnije.

Kako bilo da bilo, dogadjaj je tako gorostasan, da je sve drugo potisnuo na pozadinu. Na Rijeci se ne govori o drugom nego o toj komisiji. Ovih dana našli su jednu djevojku zadušenu. Ninetta mi je pripovijedala, da se tu krije nekakva strahovita drama, nešto mračno i užasno, zamršeno i tajanstveno. U drugim prilikama Rijeka bi samo o tome živjela, o tome visjela, na to mislila, o tom razgovarala, preklapala, nagadjala i sve tako. Danas? — Da nema «Vedette», koja o tome donosi svaki dan ponešto, ni djavô ne bi se zato brinuo. Jer zaman: sve misli, sve želje okrenute su danas komisiji, koja ima da vrati «mučeničkoj» i ispaćenoj Rijeci — život. Da vam pravo kažem, niko ne gleda mnogo na buduću korist grada. Svima je na srcu u prvom redu sadašnjica. Svi vele, da je bolje danas jaje negoli sutra kokoš. Zbog toga se mnogi i ljute. Vele: zar nije trebalo, da ta komisija odsjeda i zasjeda u Opatiji? Zašto nije došla na Rijeku i tu odsjela? Nešto bi bili aprofitirali hotelieri, nešto gostioničari, dućani i sve tako redom. Poznato je, da gdje se komsije valjaju, uvijek nešto ostane.

Ali ako Sparta plače, ni Opatija se ne smije. Opatiji nije pravo, što su se te komisije stisnule u jedan, najviše u dva hotela, dok se je onu gospodu poštovane paritetike, moglo porazmjestiti pojedince po raznim hotelima, tako da bi svakome po štogod kapnulo. Osim toga čini se, mnogima nije pravo, što će se ta komisija zadržati ovdje tako kratko vrijeme. Mjesec dana — sude ti ljudi — da nije dosta ni za tabak... Tako oni vječno nezadovoljni, oni lakomci, kojima nije nikada dosta.

Ali trgovci i drugi svijet prilično je zadovoljan. A najviše naši poznati optimisti. I oni na Rijeci i oni u Opatiji. Osobito opatij. optimisti, kao da su poludjeli od sreće. Oni se nadaju, da će prolietna sezona biti više negoli dobra. Tu se u sav glas broji: koliko će glava imati obostrani delegati, koliko njihovi eksperti, koliko pomoćno osoblje, pisari i strojopisačice, pa koliko će doći novinara, pa kolike će gospodje pridružiti svojim muževima pariteticima, pa koliko će doći prijatelja jednih i drugih delegata, a koliko radoznalih — ukratko, kad se sve to zbroji, izidje baš lijepa suma ljudskih glava, pa nije čudo, što već mnogi sebi taru ruke od veselja, da će napokon — napokon ipak nešto ušićariti.

A nije samo to. Narod je osobito u Liburniji uzbudjen radi vesele vijesti, da će i ovuda biti ustanovljena slobodna zona kao oko Zadra. O toj zoni pričaju se prava čudesa. Najumjereniji sude, da će se štono riječ po cesti pobirat prvoklasne kranjske klobase i Gavrilovićevo suho meso. A što pak Nijemci razpredaju o toj budućoj, kako oni vele, internacionalnoj zoni — to već spada u — manikomij.

A nešto će od toga ipak da bude. U onim konvencijama stoji naime, da će paritetika imati da uredi s Kastvom od prilike onako, kako se to uredilo i sa Zadrom. A to ne bi bilo loše.

Ninetta se za ta pitanja zanima dosta slabo. Ona veli, da joj je silno dosadno, zato joj je upravo drago, što dolazi ta komisija, koja da će s one mrtve strane zacijelo unijeti nešto života. Danas me je pitala, da li poznam sve jugoslavenske delegate, dali su mladi, lepi, šesni... Ja sam joj kazao, da ih ima svakakvih — u ostalom u ovim stvarima glavno je pamet — rekao sam ja.

A ona: — Ja sam vam već nekoliko puta rekla, da ste vi svi skupa sto let nazad... Vi ste svi skupa — tri sto let nazad... Vi ne razumijete ništa — ma baš ništa. Pamet! Lijepa stvar! A tko vam danas pita za pamet? Ne znate vi, ne... Kad je ono bilo prije četiri godine — nisu Talijani poslali na Rijeku pamet, već su poslali jedno pet šest regimenti svojih najljepših mladića, i ti su mladići napravili ono, ča su napravili, a ne pamet, ni pulitika, ni diplomacija. A vi drugi, ako se kamo maknete, vavek vučete sa sobom bataljun stareh nonići, pak se kasnije tužite, da vam ide sve po vragu.

Ipak se je malo umirila, kad sam joj kazao, da su osim staroga Laginje svi drugi dosta mladi, friški i krepki, kako da su od jednoga kusa saliveni.

Teško je meni s njem... **Rokac.**

Franina i Jurina.

Jur.: Ja bim vendar otel malo znat, ki je vrag jedanput invental ovu nesrećnu politiku.

Fr.: Ča ti je sopeta napravila ta pulitika, da se sada na nju jadiš?

Jur.: Ča mi j' opravila? Sve mi je opravila... Ubila je i mene i tebe. I Bog sam zna, ča nam još pripravlja ta hudoba.

Fr.: Ča si sopeta ča grdega čul?

Jur.: Ja ne znam, ako je baš grdo, ma poboštra ni ni lepo. Nekako ne vidim čaro. Jedan dan čitam kako Mussolini govori, da će od sada oba oba naroda, talijanski i jugoslovenski živet va prijateljstve i miru Božjem a drugi dan već čujem, da je rekal da pogodbi nisu vječne, i da ča se danas potpiše, jutra da more i ne vredit - i sve tako...

Fr.: Ja, dragi moj, to ti je onako, kako je ono pokojni Zamarić govoril: pravi politikant, govoril je Zamarić, je čovek ki jedno misli, drugo govori a treto dela, tako da mu nikad ne moraš pravo verovat. Tako da je posvuda na svete. Nego, reći malo ti mane, ča j' pak ono Giunta neki dan va Trstu bloboćil?

Jur.: To sam baš i ja otel pitat.

Fr.: Najprvo mu ni pravo da je Joliti potpisal onu pogodbu va Rapallo. Giunta misli, da bi bil još više dobil, da j' koliko toliko počekal. Rekal je, da bi vrag zel i prešu...

Jur.: Joliti je dobro računal: on je rekal, bolje danas jedno jaje nego jutra kakova takova oskubena kokoš. Nego Giunta je rekal još i neć dobrega. On je rekal: che tutto quello che era romano, tornerà, to će reć, da ča je jedanput bilo rimsko, da će po vremenu bit talijansko... A to zlamenuje: gueru, gueru i gueru.

Fr.: Neka se dunke čuvaju oni va Zagrebu i va Ljubljane — zać je i Zagreb bil jedanput romano kako Ljubljana.

Jur.: Rimski je bil Beć i Belgrad i Paris ma čini mi se, da za to ni jednega tamo jako glava ne boli. Nego Splitu, čujem, da se grda piše...

Fr.. Kako to?

Jur.: Giunta je otvoreno rekal, da te talijanski brodi od guere sopeta ponest va Split talijansku banderu, i da te ju tamo obesit.

Fr.: A rekal je on i to, da bi danas celo Jadransko more bilo talijansko, da nisu leta 1918 talijanski ministri pozvali va Rim i **porkari serbi,** a to će reć: srbski praščari...

Jur.: Ma ako su ih pozvali va Rim, to je bilo zato, zać je Nemac va ono vreme posvuda dobival, pak je trebalo složit se sa sveml narodi, da ga se potuče. Zato su i pozvali va Rim Čehe, Poljake i Jugoslavene...

Fr.: To je sve lepo i dobro, ma ča te pak reć oni drugi preko, kada čuju, kako se ovde od njih govori i piše.

Jur. A ča je najviše, to ne govori ki ter ki, nego jedan Giunta, ki je danas va Italije prvi pod Mussolinom — komandant ovega našega kraja — inšoma — peršona...

Fr.: Više nego peršona. On je najveći talijanshi fulminant, zać je, ako se dobro spamećuješ, pred trimi leti zapalil va Trste on veli i lepi Narodni Dom...

Jur.: E—e! Zato ti ja i govorim, da mi ta i takova pulitika nekako ne skvadruje, i da ja bim samo rad znat do kada te pak valjat ovi kuntrati, ča su ih jedni i drugi ovi dni potpisali.

Fr.: A vej si ga vrag...

Jur.: Zato ja i vavek govorim, kako i Mussolini: ovo ni još zvršilo ... Ni — pak ni! —

Gospodarstvo

Glavni uzroci neplodnosti marve.
(Nastavak.)

Sluzne kožice spomenutih organa, a naročito stidnice, nateku te postanu krvavocrvene boje; na istim kožicama opaža se početkom sluzavo-svijetli, a kasnije gnojni katar; nakon nekoliko dana vide se na dotičnom mjestu crveno-tamne tačkice, koje su velike kao prosovo zrno. U daljnjem se razvoju bolesti znakovi upale po malo izgube, ali ostanu još one crvene tačkice, tako da govedo još nije zdravo.

Tako su razboljele ili okužene junice, kaošto i krave, iz početka nekoliko nemirne, pa puštaju više puta vodu ili se na to pripravljaju. U to vrijeme postaju najedamput osjetljive, brane se, ako ih čovjek kuša dirnusti ili pretražiti im bolesne djelove.

Više puta čovjek niti ne opaža vidljivih znakova bolesti ili pak naprosto misli, da je kravu ili junicu poprimila jednostavna uzrujanost, predznak gonidbe (tjeranja).

Ako se pravodobno ne liječi opisana bolest, onda se može dogoditi čak i to, da zaražene junice ili krave ne ostanu breje da izbace prije dobe, te ostanu jalove i unaprijed.

Kod bikova pak se još manje vide spomenute bolesti, jer se kod istih pojavi samo upala sluzne kožice na udu, te samo ako bi se takovi mnogo rabili u bolesnom stanju za naskok, mogla bi zaraza imati gorih posljedica. Uprav radi toga, što je bolest kod bikova lake naravi, to se ta bolest putem bikova najjače širi.

Ako bolesno blago dodje u dodir sa zdravim, onda se može bolest raširiti i u samoj staji, putem stelje itd.

Liječenje bolesti opstoji u tome, da se dnevno jedamput ispire spolne dijelove pomoću štrcaljke od gume ili stakla sa rastopinom od 1 - 3% kreolina, lisola ili da se stavi u stidnicu po jedan klinčić Bissulina (Candelette vaginali all'ittiolo) ili sličnih preparata, koje se lako može dobiti u raznim togovinama. Liječenje traje najmanje 15 dana, no više puta treba kravu i do mjesec dana njegovati i liječiti.

Više nego liječenje koristi čistoća staje. Zato je od prijeke nužde, da se staje poliju sa karbolnom ili vapnenom rastopinom ili ako se po njoj potrese zdrobljeno živo vapno.

Inače je od velike važnosti, ako bolesne krave ili junice držimo što više moguće od zdravih, te da strogo pazimo da niti putem čovjeka, koji njeguje bolesno blago, niti putem stelje ili na bilokoji način ne bude prenešena zaraza na zdravo blago. Bolesne krave i bikove apsolutno ne smijemo pripustiti za rasplod.

U tu svrhu morao bi svaki razuman gospodar dobro pregledati kravu kod njezinog tjeranja (gonidbe), iako opstoji sumnja bolesti, onda ju ne smije pripustiti. No svakako držimo, da bi bilo najbolje, kad bi ju pregledao koji vještak. Isto tako bi morao i pojedini gospodar bika pregledati prije iaskoka bika, da vidi da li je bolestan ili zdrav. Što više: morao bi pogledati i svaku kravu, koju dovedu pod bika, te ako je sumnjiva ili bolesna, onda ju ne bi smio prepustiti. Krava, koja prvi ili drugi put ne ostane breja, ima se na svaki način pregledati po vještaku.

Zdravstvo

Pelin kao domaći lijek.

Ako imadeš slab želudac, skuhaj pelina na vodi i pij. To će ti odstraniti sve zle ostanke iz želuca. Koji imadu vodenu bolest, neka piju pelinov sok, pomiješan s vinom. Kada te boli glava tako, da ne možeš zaspati, skuhaj pelin najprije na vodi ili ga opari octom, a zatim si ga priveži na glavu. Uzet će ti bol iz glave, te ćeš lako zaspati. Tko ima crve u ušima neka si dade kapati u uši soka od pelina, pa će poginuti svi crvi. Ako ti zaudara iz ustiju, skuhaj si pelina na vinu te si time peri usta. Tko je jeo otrovne gljive, neka si skuha pelina na octu, pa neka pije taj ocat. Koga boli trbuh, onomu skuhaj pelina i kimela na vinu pa mu daj piti toplo. To će mu odstraniti boli.

Politički pregled

Njemačka je vlada upravila svim vlastima, koje su potpisale versailleski ugovor, spomenicu, kojom nastoji dokazati, da se mjere poduzete od francuske i belgijske vlade protive pravu. Osim toga i samo zvanično saopćenje izjavljuje, da su sve naredbe medjusavezničke komisije i okupacijskih oblasti u Porenju nezakonite i ništave sa pravnoga gledišta. Njemačka vlada formalno zabranjuje svim njemačkim gradjanima, da se obdržavaju naredaba okupacijskih vlasti. Ona hoće, da neprestano vlada u Ruhru burno stanje. U tu svrhu šalje ogromne svote novaca u okupirano područje. Francuzima je to vrlo dobro poznato, pa budnim okom paze na sve ono, što dolazi iz Njemačke. Tako im je na pr. neki dan uspjelo zaplijeniti na brzovlaku Berlin - Köln 15 milijarda maraka. Francuzi odsele sistematski pregledavaju sve vlakove, koji dolaze iz Njemačke. Osim toga Francuzi su u sporazumu sa britskim četama izvršili zaposjednuće Wanne i Königswintera na desnoj obali Rena izmedju britskog mostrobrana u Koblenzu i Mainzi i time je došla u francuske ruke i pruga Köln - Mainz. Inače je sva njemačka željeznička uprava u okupiranom području zamjenjena sa savezničkom civilnom upravom.

Madžarska. O prilikama u Madžarskoj dolaze nakon što je madžarska vlada zvanično promjenila svoju politiku vrlo loše vijesti. Neprestano se u javnosti iznosi, kako dobivaju razne političke osobe prijeteća pisma, a sva ta prijeteća pisma potječu od «Madžara, koji se bude» (fašista! Op. ur.). Prijeteća pisma su adresirana na socijaliste, na oporbenjake i na bogate židove. U mnogim pismima prijeti se madžarska mafija umorstvom. Raznim pak korporacijama prijete se čak i bombama. Čitava se madžarska javnost bavi ovim postupkom madžarskih terorista i drži, da dobivaju novac iz stranih država, a naročito iz Italije.

U Čehoslovačkoj, u jednom sanatoriju kod Prage umro je dne 18. pr. mj. dr. Rašin, ministar financija. Dr. Rašin je podlegao ranama, koje je zadobio dne 5. januara prigodom atentata. Pokojnik je bio vrlo čestit čovjek i dobar Slaven. Na umoru je bila njegova zadnja riječ ta, da moli češki narod da ostane složan i jedinstven. Dr. Rašin se je rodio g. 1867. Študirao je na praškoj univerzi, gdje je bio godine 1891. promoviran na čast doktora prava. Ali dvije godine iza toga, u poznatom veleizdajničkom procesu proti češkim revolucionarcima, sakupljenim oko «Omladine», bilo mu je oduzeto pravo do doktorskog naslova. Osim toga je morao dvije godine odsjediti u zatvoru. Kasnije je bio ponovno promoviran te se posvetio odvjetničkom zvanju. God 1911. došao je u bečki parlamenat kao narodni poslanik. God. 1915. bio je aretiran i odveden u bečki zatvor, u kojem se nalazio sve dotle, dok nije bio osudjen na vojničkom sudu na smrt. — Smrtna osuda pak je bila isprimijenjena na 20 - godišnji zatvor, iz kojeg je izašao g. 1917. i to uslijed amnestije. Netom je bio ispušten iz zatvora, odmah se povratio k političkom životu. Tom prigodom je po treći put doktorirao. Iza sloma Austro - Ugarske postao je član Narodnog vijeća, a zatim član češke narodne Skupštine. G. 1918. bio je imenovan za češkog ministra financija te je ostao na tom mjestu do konca julija 1919. Da je današnja češka kruna na takvoj visini treba u prvom redu zahvaliti dru. Rašinu, koji je izvrsno vodio češke finance. Zato nije nikakvo čudo, što je prošle godine bio ponovno imenovan ministrom financija. Dne 5. januara je postao žrtva atentatora. Radi neprocijenjivih zasluga bio je pokopan na državne troškove. Neka mu bude lahka zemlja!

U Jugoslaviji se je ovih dana nalazio njemačko - austrijski državni kancelar dr. von Seipel. Tom se prigodom utanačio sporazum izmedju kraljevine Jugoslavije i njemačko - austrijske republike. Postignuti se sporazum sastoji u četirim konvencijama, koje će se naknadno u cjelini ratificirati. Te konvencije (pogodbe) jesu: a) O skidanju sekvestra sa imovine austrijskih podanika na jugoslovenskom teritoriju i skidanju svih teškoća i zabrana sa imovine jugoslovenskih podanika u Austriji. b) Pitanje o regulisanju plaćanja po obvezama, koje glase na austrijske krune, nastalim prije 1. 3. 1919. c) Pitanje o svojini akcija bosansko - hercegovačkih poduzeća, koje su akcije bile svojina bivšeg bosanskohercegovačkog erara a nalaze se u posjedu austrijske vlade. Isto tako i pitanje o svojini palače u Beču, u kojoj se nalazi jugoslovensko poslanstvo kao i pitanje o svojini depoa od 10 milijuna papirnatih maraka. d) Pitanje o prenosu sjedišta društava koja rade na teritoriju jedne države a uprava im se nalazi na teritoriju druge države. Dakle, kako vidimo, tim konvencijama su riješena mnogostruka pitanja, koja su se provlačila pune četiri godine i koja su ometala potpuno normalne odnose izmedju Austrije i Jugoslavije. U toku pregovora riješeno je, da će krajem marta početi pregovori o trgovačkom ugovoru, koji ima da bude zaključen na najširoj bazi. Taj trgovački ugovor bit će u toliko tarifalan ugovor, što će za dostatan broj najvažnijih artikla biti utvrdjena tarifa. Osim toga potpuno su regulisana ova pitanja: o poslaničkim i konzularnim zgradama bivše monarhije, u Srbiji, Crnoj Gori. O pograničnom saobraćaju, o olakšicama pri izdava-

nju pašosa i pri putovanju, o olakšicama za tranzitni saobraćaj, o austrijskom željezničkom voznom materijalu u smislu odluke konferencije u Porto Rose i o položaju jugoslovenske manjine u Koruškoj i Gradišću (Burgenlandu). Sva ostala pitanja, o kojima se opširno diskutiralo, bila su doznačena jednoj posebnoj komisiji sa zadaćom, da ih što prije riješi.

Razne vijesti

Domaće novosti.

† Dr. Ivan Tavčar.

Kako smo zadnji put javili, dne 19. februara uzdahnuo je svoju plemenitu dušu dugogodišnji ljubljanski gradonačelnik dr. Ivan Tavčar, jedna izmedju najmarkantnijih slovenskih ličnosti, što ih je ikada rodila dobra slovenska majka.

Dr. Ivan Tavčar je izašao iz proste seljačke kolibe te je postao najznačajniji i najizrazitiji predstavnik slovenačkog plemena, njegove kulture i svih njevih težnja u boju protiv nasiljnog tudjinca.

Pokojnik je bio za cijelo vrijeme svojega blagoslovljenog života najveći slovenački borac za slobodu i narodno jedinstvo Jugoslovena. Svoj narod je u najtežim danima vodio kroz tamu k jasnim sunčanim ciljevima slobode i kulturnog napretka. Austriju je oduvijek mrzio, jer mu je svedjer lebdio pred očima veliki i uzvišeni cilj: ujedinjenje svih Slovenaca, Hrvata i Srba. Za taj cilj je živio i radio.

Veliki Tavčarjev duh je već u njegovim mladim danima plavao nad obljubljenom slovenačkom zemljom, koja bila je u ono vrijeme posvema ugrožena od raznih protivnika. Veliki genij je bio čvrstog osvjedočenja, da će se slovenski narod uzdržati i osloboditi jedino putem vlastite kulture. To osvjedočenje je dovelo dr. Tavčara do toga, da se je bacio i na kulturni rad. Spisao je više knjiga i novela, a usto je neumorno suradjivao u »Slovenskom Narodu« i drugim kulturnim listovima.

Dr. Ivan Tavčar je bio trn u oku Nijemcima, jer su vidili u njegovoj osobi najkristalniju i najradišniju slovensku silu, koja se bori proti vrijhove poplave. Zato su mu više puta činili razne neugodnosti i zaprijeke. No to nije velikog muža ni najmanje odvratilo od njegovog blagoslovljenog rada.

Sudbina je htjela, da je slovenski narod još za vrijeme njegovog mudrog vodstva došao do svoje slobode i ujedinjenja sa braćom Hrvatima i Srbima, za čim je uvijek težila njegova blaga duša.

Bogati, blagoslovljeni život velikog muža ostat će na nam u vječitoj uspomeni.

Slava neumrlom slovenskom geniju dru. Ivanu Tavčaru!

«Nevidljivi Jurić». Naši čitatelji, veliki i mali, sjećat će se, kako su ono naša djeca u Opatiji prije neko četrnaest mjeseci, predstavljala igru u dva čina »Nevidljivi Jurić«. Smijeha bilo mnogo, uspjeh baš krasan. Sad nam pišu iz Zagreba, da se je u subotu dne 17. februara prikazivao »Nevidljivi Jurić« u kazalištu Marionetta. Vele, da je uspjeh bio silan. Velika kazališna dvorana bila je dupkom puna krasne, žive i vesele djece i njihovih roditelja. Djeca su bila divno raspoložena, čitavo su se vrijeme smijala, a neki izmedju njih osobito stariji, koji su »Nevidljivog Jurića« već prije čitali, tumačili su manjima svu onu nevolju, u koju je zapadao naš jadni Jurić. Djeca su se upravo uživjela u igru. Tako na priliku, kad je ono Jurić sav sretan i veseo počeo da skače po pozornici, da je nevidljiv, mala su mu djeca dovikivala onako po zagrebački: — Al si bogec! pa mi te vidimo!...

Danas mala zagrebačka djeca ne govore o drugom, nego o malom istarskom Juriću, nestašnom unučetu našega staroga Jurine. Ali naš je Jurić ušao i drugamo. Čitamo, da ga u Karlovcu prikazuju mali Sokolići. A prikazivat će ga i drugdje, tako da ne će proći dugo, i čitava će Jugoslavija znati nešto o našem malom junaku, Juriću.

Jurića svi vole, i oni veliki i oni maleni. A znate li zašto? Jer se veliki sjećaju rado svoga djetinstva, kad su i oni bili malo — Jurići, a oni maleni vole ga kao svoga druga, koji, siromah, više puta nosi i njihove male grijehe...

Čujemo, da se djeca u Opatiji spremaju, da i opet prikažu »Nevidljivog Jurića«.

Komediju »Nevidljivi Jurić« izdao je nedavno St. Kugli, knjižar u Zagrebu. J.

Od zla na gore. Naš narod trpi veliku bijedu. Malo ima nižih staleža u našim krajevima, kojima ne već danas kuca glad na vratima. Svi se tuže na teške gospodarske prilike, koje su nastale uslijed loše ljetine. Većina je naših ljudi očekivala, da će nam država priteći u pomoć te barem djelomično brisati ovogodišnje poreze i prireze. Sada pak vidimo, da su sva ta očekivanja bezuspješna. Zvanični list rimske vlade «La Gazzetta ufficiale» donosi nove naredbe, kojima se proširuju novi prirezi i na nove pokrajine. Prema tomu morat će odsele i u našim krajevima plaćati posebna pristojba na mrtvo biće, životno osiguranje, preživljujuće ugovore, promet itd. itd. Ne znamo, odkuda će naš narod uzimati toliko novaca za plaćanje velikih poreza i prireza, kad nema čime da si niti kruh nabavi za sebe i obitelj. Znamo, da se država nalazi u teškoj ekonomskoj krizi i da mora voditi račune o svakom čentezimu, da si popravi svoje finance. No država bi si mogla popraviti svoje finance i bez proširenja spomenutih poreza na naše krajeve. Samo bi trebalo smanjiti par «festa di legrezza», par «festa di luto» i oporezovati luksuriozne rasvjete koje upotrebljava gradjanstvo prigodom raznih svečanosti, pa bi bilo sve u redu. Država bi na taj način više inkasirala, a siromašni bi narod lakše proživio ove teške dane. Bilo bi kudikamo bolje, kad bi vlada proširila na naše krajeve mesto novih tereta barem nekoja prava talijanskih gradjana. Tada bismo barem uvidjeli, da se počinju obistinjivati one divne Mussolinijeve riječi, koje je izrekao pred našim narodnim poslanicima: »Eguali doveri — eguali diritti!«

Vrlo važno za naše vojnike. Iz Rima se zvanično javlja, da je ratno ministarstvo izdalo nove odluke glede promjene kr. naredbe od 7. januara. Prema toj naredbi ima svaki vojnik služiti u vojsci 18 mjeseca. Ali unatoč svega toga imade pravo na sniženo tromjesečno službovanje: — 1. Jedini sin od oca, koji je nastupio 60. godinu života ili je invalid ili umirovljen zbog vojničke službe. — 2. Prvorodjeni sin od oca, koji se nalazi u istim prilikama, a nema drugog sina, koji bi bio stariji od 16 godina. — 3. Jedini sin majke-udovice. — 4. Prvorodjeni sin majke-udovice, koja nema drugog sina, starijega od 16 godina. — 5. Jedini unuk od djeda, koji je prekoračio 70. godinu života, a nema starijih sinova od 16 godina. — 6. Jedini unuk od bake udovice, koja nema starijeg sina od 16 godina. — 7. Prvorodjeni sin bez oca i bez majke, ako nema brata starijeg od 16 godina. — 8. Jedini brat od sestara bez oca i majke, bile one neudate ili udovice bez sinova starijih od 16 godina. — 9. Zadnji sin bez oca i majke, u slučaju, da mu se mogu smatrati braća kao da ih nema. — 10. Prvorodjeni sin majke-udovice, komu je otac umro uslijed vojničke službe bilo od rana bilo od bolesti. — 11. Onaj, komu je brat umro uslijed vojničke službe. — 12. Onaj, komu je brat ratni invalid ili je umirovljen zbog vojničke službe.

Skraćenje vojničke službe je takodjer podredjeno uspješnom posjećivanju vojničkih tečajeva.

Poziv 1903. godišta na regrutovanje Vojničko okružno zapovjedništvo u Trstu izdalo je proglas, kojim pozivlje na regrutovanje godište 1903. Glasom tog proglasa, momčad će se morati najprije prijaviti **kod općine**, a zatim **kod kotarske vojničke komande**, koja će već isti dan odrediti novacima mjesto njihovog službovanja. Novaci imaju se prijaviti:

1.) Kod općine **Milje, Očizle, Klanec** 5., a kod kot. vojničke komande u Kopru 6. marta;

2.) kod općine **Dekani - Dolina** 6., a kod kot. vojničke komande 7. marta;

3.) kod općine **Kozar** 8., a kod kot. vojničke komande u Kopru 10. marta;

4.) kod općine **Marezige - Pomjan** 9., a kod kot. vojn. komande u Kopru 10. marta;

5.) kod općine **Piran-Izola 11.**, a kod kot. vojn. komande 12. marta;

6.) kod općine **Draguć, Roč, Slum 12.**, a kod kot. vojn. komande u Kopru 13. marta;

7.) kod općine **Buzet** 14., a kod kot. vojn. komande u Kopru 15. marta;

8.) kod općine **Buje, Grožnjan** 15., a kod kot. vojn. komande u Poreču 16. marta;

9.) kod općine **Umag, Črni vrh, Novi grad** 17., a kod kot. vojn. komande u Poreču 18. marta;

10.) kod općine **Motovun, Oprtalj** 18., a kod kot. vojn. komande u Poreču 19. marta;

11.) kod općine **Vižinade, Višnjan** 20., a kod kot. vojn. komande u Poreču 21. marta;

12.) kod općine **Poreč, Vrsar** 21., a kod kot. vojničke komande u Poreču 22. marta;

13.) **Pazin:** slova A—L 23. kod općine, a 24. kod kot. vojn. komande; slova M—Ž kod općine 24., a 25. kod kot. vojn. komande u Pazinu;

14.) kod općine **Žminj, Boljun** 26., a kod kot. vojn. komande u Pazinu 27. marta;

15.) kod općine **Tinjan** (Sv. Petar u Šumi, Kringa), Sušnjevica 27., a kod kot. vojn. komande 28. marta;

16.) kod općine **Podgrad** 29., a kod kot. vojn. komande u Voloskom 30. marta;

17.) kod općine **Materija, Jelšane** 30., a kod kot. vojn. komande u Voloskom 31. marta;

18.) kod općine **Volosko, Veprinac, Lovran** 1., a kod kot. vojn. komande u Voloskom 2. aprila;

19.) kod općine **Berseč, Matulje, Mošćenice** 1., a kod kot. vojn. komande u Voloskom 3. aprila;

20.) kod općine **Sv. ok - Liganj** 1., a kod kot. vojn. komande u Voloskom 3. aprila;

21., kod općine **Rovinj, Kanfanar** 3., a kod vojn. komande u Puli 4. aprila;

22.) kod općine **Mali Lošinj, Veli Lošinj, Osor, Cres** 2., a kod kot. vojn. komande u Lošinju 4. aprila;

23.) kod općine **Labin, Plomin** 4., a kod kot. vojn. komande u Puli 5. aprila;

24.) kod općine **Vodnjan, Barbana Sv. Vinčenat** 5., a kod kot. vojn. komande u Puli 6. aprila;

25.) **Pula:** slova A—L 6., kod općine, 7. aprila kod kot. vojn. komande; slova M—Ž u općini 7. aprila, a kod kot. vojn. komande 8. aprila.

Konačno moramo napomenuti još i to, da 35 čl. gornjeg proglasa kaže, da će jugoslavenski i njemački novaci sačinjavati u pojedinim četama posebne odjele (squadre), kojim će biti dodijeljeni sposobni tumači našeg i njemačkog jezika.

Definitivno ukinuće hrvatske škole u Pazinu. Dekretom dd. 5. jenara 1923. br. 1361 701 12 ministarstva javne nauke bila je definitivno ukinuta hrvatska pučka škola u Pazinu. U ostalom ta škola je bila provizorno ukinuta već prije dva ljeta. Jednaka prava, jednake dužnosti! Koliko ironije!

Poziv na pretplatu. Uprava „Istarske Riječi" pozivlje one pretplatnike, koji nisu još namirili pretplatu, da to ušine čim prije. Tko za 15 dana ne bude poslao pretplatu barem za pol godine, tome će se list obustaviti. Iza kako je naš jezik izbačen iz crkava, iza kako su nam pozatvarali veliki dio naših škola, a naše učitelje protjerali, imamo samo „Istarsku Riječ", koja nam zbori našim materinjim jezikom, koja pokazuje prstom na sve nepravde, koje nam se dogadjaju, upućuje nas u sve svjetske novosti, uči nas gospodarstvo i prosvjetu, govori nam onako, kaošto mi u duši mislimo. Ona pokazuje, da smo još živi, da nas još ima. Taj jedini naš poučni gospodarski i politički list za istarske Jugoslovene moramo uzdržati, a uzdržat ćemo ga, ako svi obavimo svoju dužnost, t. j. platimo pretplatu.

Istarski seljak ne smije ostati bez svoje tješiteljice „Istarske Riječi!"

„Istarska Prosvjeta". Ovih se dana osnovalo u Trstu prosvjetno društvo „Istarska Prosvjeta", kome je zadaća, da širi prosvjetu medju Slavenima u Istri i to predavanjima, izdavanjem i raspačavanjem znanstvenih beletrističkih, poučnih i gospodarskih knjiga i periodičkih publikacija, osnivanjem knjižnica i čitaonica te zabavnim sastancima.

„Istarska Prosvjeta" temelji se na jednakim pravilima, kao i društvo „Prosvjeta" u Trstu.

Društvo sa tako plemenitom zadaćom mi najtoplije pozdravljamo i njegovim pokretačima želimo mnogo uspjeha.

Naslijedovanja vrijedno stanovište. Kako javljamo na drugom mjestu, njemačko-austrijski državni kancelar von Seipel otišao je pred nekoliko dana u Beograd. Glavni zadatak njegova putovanja u Jugoslaviju je taj, da se dogovori sa jugoslovenskom vladom o uspostavi dobrih i prijateljskih odnošaja izmedju jedne i druge države. Danas je i najzagriženijim Nijemcima jasno, da njemačka Austrija ne može živjeti bez jugoslovenske hrane i ostale pripomoći. Zato njemačko-austrijski državnici neprestano rade oko toga, da što prije dodje do dobrih i srdačnih odnošaja izmedju njemačko-austrijske republike i kraljevine Jugoslavije. A da im pak taj rad urodi dobrim plodom, nastoje, da odstrane sve zaprijeke, koje bi bile na putu sporazuma. Tako je i sam državni kancelar von Seipel otišao prije ovog odlaska u Beograd k jugoslovenskom stpremniku posala u Beču te mu rekao: „. . . Smatram se vrlo sretnim in zadovoljnim, što ću ovih dana moći pozdraviti jugoslovenski narod u njegovoj prijestolnici. Budite uvjereni, gospodine ministre, da će u Beogradu moj prvi zadatak biti taj, da se dogovorim s Vašom vladom o uspostavi slovenačkih škola u austrijskoj Koruškoj, kao i o uspostavi hrvatskih škola u Gradišću (Burgenlandu). Njemačko-austrijska je vlada pripravna, da otvori austrijskim Jugoslovenima sve škole i da im prizna sva ona prava, koja im pripadaju. Držim, a tako i ostali moji kolege, da ćemo na taj način najbolje utrti put, koji vodi do prijateljskih odnošaja izmedju jedne i druge države!"

Iza toga se je jugoslovenski otpravnik posala pokazao vrio zadovoljnim sa Seipelovim obećanjem. Pa imao je i razloga za to. Kancelarovo je stanovište posve ispravno, a osim toga treba priznati, da su Nijemci — ma koliko nas oni mrzili — ljudi od riječi: što obećaju, to i izvrše. Obzirom na to možemo biti sigurni, da će naša braća u austrijskoj republici, kojoj kruta sudbina nije dozvolila prisajedinjenje sa Majkom-domovinom, dobiti malne sva ona prava, koja joj pripadaju. Mi im pak na tomu ni najmanje ne zavidjamo. Želimo samo, da bi i ostalim državama, koje imaju u svojim granicama inorodne manjine, taj putokaz kancelara Seipela služio za izgled. Tà danas bi moralo i slijepcima biti jasno, da je nemoguće govoriti o dobrim i srdačnim odnošajima medju jedne ili druge države i istodobno osudjivati inorodnu manjinu na nacionalnu smrt!

Svega po malo

Veliki požar u ludnici. Na otoku Ward pred New-Yorkom nalaze se velike bolnice za umobolne. U jednoj od tih bolnica nastao je veliki požar. U bolnici je bilo 450 umobolnih, od kojih je 35 ostalo mrtvih. Budući da su na prozorima bolnice bile gvozdene rešetke, to su svi bolesnici morali izlaziti kroz vatru po stubama. Mnogi umobolni navaljivali su na bolničko osoblje, kad su došli, da ih izvedu iz sobe. U susjednoj bolnici ima 1800 umobolnih, te su se ovi uzbunili videći vatru u susjednoj bolnici. Vatru je bilo teško gasiti i više od 40 vatrogasaca postradalo je tom zgodom.

Jedna španjolska novost. Španjolski Crveni Krst našao je nov izvor prihoda. Kad netko šalje brzojav, kojim javlja neki sretni dogadjaj, rodjenje, svatbu, sretan povratak ili dolazak, uspjeh u nekom poduzeću itd., ovaj brzojav se uručuje naslovniku na jednom naročitom listu, umjetnički ukrašenom, koji se može čuvati u porodici kao uspomena. Zato, prema kakvoći lista na kome će biti napisana vijest, pošiljač plaća još jedan dodatak od 50 postotaka. Prihod od novih naročitih brzojavki ide u korist Crvenog Krsta, koji ga može podijeliti sa zavodom u kome se odgajaju djeca umrlih poštanskih ili telegrafskih činovnika.

Teška željeznička nesreća izmedju Smirne i Angore. Željeznički most preko rijeke Elvaler u Maloj Aziji srušio se u času, kad je teretni vlak iz Smirne za Angoru prelazio preko njega. Osam vagona se sunavratilo u rijeku i pri tom je nastradalo nekoliko ljudi.

Njemački imperijalizam. Nedavno su studenti berlinskog sveučilišta otkrili spomenik svojim drugovima, palim u svjetskom ratu s ovim natpisom: Victis-Invictis-Victuri. što znači: »Pobjedjenima, ali ne uništenima, oni koji će pobjediti«.

Skupoća u Rusiji. Ovih dana su doputovali u Jugoslaviju dvije žene, koje pripovijedaju strašnih stvari o skupoći u Rusiji. Objed za jednu osobu stoji 2 milijuna rubalja. Jedna kava sa dvije žemlje stoji preko jedan milijun rubalja. Jedan par čarapa stoji 250 milijuna rubalja. Jedno jaje stoji miljiun rubalja. Jedna mala kola drva 60 milijuna. Za put iz Rusije u Jugoslaviju platile su te dvije žene 3 milijarde rubalja.

Koliko ima muškaraca a koliko žena u Evropi. Evropa je pred ratom imala 400 milijuna stanovnika, od toga je bilo žena za 9 i pol miljuna više nego muškaraca. Sada ima Evropa 250 milijuna muškaraca a 275 milijuna žena. Dakle sad ima 25 milijuna žena više nego muškaraca.

Pustno vrijeme bilo je svagdje ludo, ali u unutarnjosti Italije upravo divlje. Talijanske novine javljaju, da su u gradu Mammoli kraj Reggio Calabria nastali pravi nemiri, koje su prouzročile maškare. Tako je n. pr. grupa od sedam maškara prolazila ulicom i pjevala bećarske pjesme. Najednom su iz karabinijerske postaje izašla dva vojnika, i naložila im da šute. No krabulje se na to uzvrpoliše, a karabinijeri ih proglasiše uapšenima i optužiše ih zbog ometanja organizma javne sigurnosti. Zatim se okupilo oko 150 ljudi pod vodstvom pučkog učitelja, te su navalili na kasarnu i zahtijevali, da se maškare puste na slobodu. Sasali su tuča kamenja na vojarnu i samo s obazrivosti karabinijera ima zahvaliti, da nije nitko ubijen.

Apponyi kod ekscarice Zite. Grof Apponyi prispio je u San Sebastian u Španjolsku, gdje je s ekscaricom Zitom imao višesatnu konferencu. Na konferenci se u prvom redu raspravljalo o daljnjem odgoju najstarijeg sina. On na te o materialnoj potpori. Zita se sa djecom navodno nalazi u teškom financialnom položaju. Osim toga nije definitivno uredjeno ni pitanje njezina boravka u Španjolskoj.

Iza smrti Karla nije madžarsko plemstvo prestalo snivati o madžarskom kraljevstvu, već se dapače nadaju, da će najstariji Karlov sin Otto sjesti na madžarsko prijestolje i okruniti se sa krunom sv. Stjepana. Naravski, to su samo njihove pobožne želje, koje se ne će nikada obistiniti.

Madjari o pok. generalu Boroeviću. Udovica bivšeg austrijskog vojskovodje Boroevića podnijela je molbu budimpeštanskoj općini, da bi joj dozvolila boravište u Budimpešti. Gradsko poglavarstvo je tu molbu odbilo s motivacijom da je njezin muž omogućio osnivanje Jugoslavije. — Svakim korakom hoće Madžari da pokažu, kakav im je trn u oku Jugoslavija. Oni valda i nadalje misle, da je Hrvatska madžarska zemlja!

Darovi

Za «Družbu sv. Ćirila i Metoda za Istru».

Od N. iz Zagreba primili smo 50 dinara za Družbu sv. Ćirila i Metoda za Istru.

Veselo društvo u Štinjanu kod Pule sabralo je 24. decembra pr. godine 75 lira za Družbu sv. Ćirila i Metoda za Istru. Novac se nalazi kod Uprave »Istarske Riječi«.

Živili plemeniti darovatelji! Naprijed za Družbu!

Odgovorni urednik: IVAN MARIJA MICHELUZZI
Izdavači: Dr. STOJAN BRAJŠA i IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU.

Nove daske i grede
svake vrste prodaje MATEJ BANČIĆ, Kršanci
Žminj kod Kanfanara.

Jadranska banka
Dionička glavnica Lira 15,000.000
Rezerve Lira 5,100.000
Beč, Beograd, Celje, Dubrovnik, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Opatija, Sarajevo, Split, Šibenik, TRST, Zadar, Zagreb.
Obavlja sve u bankovnu struku spadajuće poslove.
Prima uloške
na uložne knjižice uz 4%, u banco-giro-prometu uz 4% godišnjih kamata. Uloške na otkaz prima uz najpovoljnije uvete, koji se od slučaja do slučaja sporazumno utanače.
: : Iznajmljuje sigurnosne pretince (safes). : :
Bankovni uredi u TRSTU nalaze se:
Via Cassa di Risparmio br. 5,
Via S. Nicolò br. 9.
Telefon br. 1463, 1793, 2676.
Blagajna posluje od 9—13.